

Samira Begman-Karabeg

Muzika - govor duše

U toku vremenskih epoha i u različitim svjetskim kulturama, i muzika se izražavala u različitim formama. Ona se može označiti kao jezik duše kojim se objavljuje čovjek kao posljedica impulsa koji dopiru iz dva različita svijeta: svijet božanskog i svijet ovozemaljskog. Muzika je posljedica napona između realnog i idealnog – čežnja da se prevaziđe granica koju utjelovljena duša doživljava u svome zatvoru, tj. u tijelu. Ta čežnja ima spiritualnu osnovu, ali isto tako, ona nije slobodna od primjesa ega. I zato se mora podrobno ispitati, da li se određena muzika zaista može prepoznati kao rezonanca na spiritualne impulse, ili je ona pod utjecajem bezbrojnih izražaja ljudskog ega postala dio degradacije. Sve više se dolazi do utiska da je sebi orijentirano, narcističko «Ja» jedan snažan otpor kreaciji dobre muzike.

Čovjek koji muziku doživljava kao izraz velike čežnje, stoji na jednoj granici. Granici, preko koje su u muzici naznačeni mostovi. Uspije li mu da ove mostove prepozna kao simbole duhovne realnosti, čovjek će biti upućen ka svojoj vlastitoj unutrašnjosti.

Čovjek je često poređen sa muzičkim instrumentom na kojem svira božanska Harmonija. Ali on toga nije svjestan. Osim toga je ovaj instrument oštećen zbog

čega božanska Harmonija ne može da odsvira čiste tonove. Ljudski mozak ima sedam međuprostora ispunjenih etarom. Svaki međuprostor ima sebi svojstven ton koji odgovara jednom od tonova sedmostruke tonalne skale. Pored toga, svaki čovjek posjeduje svoj osnovni ton. Svi ovi tonovi izvršavaju zadatak shodan određenju božijeg plana. Ako su moždani međuprostori ispunjeni zemaljskim etarom, onda nisu u stanju da reaguju na impulse duhovnog polja, te usljed toga ljudsko biće proizvodi pogrešne, disharmonične tonove i nije u harmoniji sa božanskim. Ali ga sjećanje duše podsjeća da je njegovo biće jednom bilo u harmoniji, i kada duhovne impresije prožmu nadprirodu duše, u njoj nastaju impulsi koji teže da se izraze u poeziji, plesu i muzici. Jer nešto od božanskog života još egzistira u ljudskom biću kao iskra koja teži svome prvobitnom polju. Ova iskra se može rasplamsati kada se ljudsko biće kao instrument uštima sa božanskom harmonijom i poveže se sa osnovnim kozmičkim tonom s kojim vibrira i njegovo biće.

Harmonični zvukovi djeluju pozitivno na etar i pomaže da se sedam žica čovjekovog sistema (sedam čakri) naštimaju. Eho ovog dejstva odjekuje u svim religioznim praksama svih naroda i svih vremena. S obzirom da svaki narod posjeduje svojstvene kondicije etara, to su i instrumenti i tonalne skale koje različiti narodi koriste, također različiti. U nekim zemljama dominiraju ritmički instrumenti dok u drugim predjelima se opet više ističe melodija. Svaki narod ima vlastitu muziku, ali to ne znači da je ta muzika rezonanca božanske harmonije i da ima pozitivna dejstva.

Svaka epoha i svaki ljudski kolektiv ima svoj muzički stil koji proističe iz njegovog načina razmišljanja i svijesti. Svijest uvjetuje manifestirani ishod. Betoven nije komponovao ni jedno jedino muzičko djelo koje iole zvuči kao pank muzika i nebi to učinio ni da je komponovao milion muzičkih djela pa čak i da je živio u našem dobu. Jednostavno zato jer njegova svijest nije svijst jednog pankera. Za vrstu i kvalitet svakog umjetničkog djela je najbitnija svijest stvaraoca i izvodioca tog djela.

Svjetlo i zvuk

Pojam nečujni zvuk, kao i unutarnji glas, pojavljuje se u brojnim opisima realizacija meditacije ili meditativnog puta. Paralele meditativnih realizacija možemo naći u svim religijama. Pojmovi „Muzika sfera“ Pythagore, „Riječ“ Ivanovog evanđelja, „Bani“ u hinduizmu, „Shabd“ u sikhizmu i „Kalam“ u islamu posve su identični. Unutarnji glas ili nečujni zvuk je dobio bezbroj imena u različitim svjedočanstvima mistika svih religija.

Mistični budizam govori o zvučnom svjetlu ili o svijetlećem zvuku. U Surangama Sutrama mistici svjedoče o purpurno-zlatnim zrakama, o beskonačnosti esencije transcendentalnog poimanja – transcendentalnog, unutarnjeg slušanja duha što vodi do tajanstvenog zvuka darma koji zvuči poput rike lava ili udara bubnja.

Novi Zavjet višestruko ukazuje na unutarnji zvuk: „Oni imaju uši, ali ne čuju... ko ima uši neka sluša“. Ivanovo evanđelje počinje riječima „Na početku je bila riječ...“ Božija RIJEČ nije izgovorena riječ, kao ni Logos u smislu intelekta, logike i razuma, već Božija Snaga koja se po prvi put obznanjuje. Prema Ivanovom evanđelju svijet nije stvorio apsolutni, nevidljivi i bezoblični Bog, već RIJEČ.

Istinsko posvećenje ne nastaje kroz simbolično krštenje vodom, već kroz spajanja duše sa svetim duhom i vatrom. Ivan Krstitelj je rekao: „Ja posvećujem samo sa vodom, ali poslije mene će doći jedan veći, i on će posvećivati sa svetim duhom i vatrom“. Sveti duh je RIJEČ ili unutarnja muzika, bezvučni zvuk ili Kalam, Shabd, Bani, a vatra je svjetlo. Kršćanski mistici su uvijek naglašavali da u od Boga stvorenom čovjeku postoji blago, ono najsvetije, što se može spoznati samo na nivou duha i duše. August Silenius kaže: „Ko svoja čula usmjeri u unutrašnjost, taj čuje ono što nije rečeno i vidi u noći“.

Takodjer i u islamu nalazimo na svjedocenja o tajanstvenoj snazi unutarnjeg zvuka i svjetla.

Sufije ovaj unutarnji zvuk zovu Kalam ili Kalam-i-qadim. Oni govore o „Saut-i-Sarmadi“, sto znaci bozanski pjev, ili „Kalma“ – rijec, ili pak o „Nida-e-Asmani“ – zvuk koji silazi sa neba.

Kabir, koji je kao mistik jednako cijenjen i od muslimana i od hindusa opominje:
„Bez rijeci, bez zvuka ili vjecnog pjeva dusa nista ne vidi. I kuda onda da ide?“

U sikh religiji nailazimo na pojmove „Anhat Shabd“, sto znaci necujni zvuk, i „Naam“, sto znaci, princip zvuka, odnosno, stvaralacka snaga koja se izrazava u svojom prvobitnom obliku. Mistik Nanak kaze: „Uz pomoc Naama dusa brodi preko oceana manifestiranih formi... Kako neuki da dostigne sjedinjenje duse sa RIJECJU. Bez dodira sa Shabom ili Naamom dusa odlazi i opet se vraca... Bog se manifektirao kao Naam – kao vjecna melodija Naama“.

Svijest i usmjerenje svijesti je izraz duse. Dusa prozivljuje tijelo, dusa daje razumu i cudu snagu da razvije misli i osjecaje. Mi smo dusa, a ne razum, osjecaji ili tijelo. Mi posjedujemo tijelo, razum i osjecaje ali mi nismo to. Nase usmjerenje prema vani se odvija kroz pet cula; vid, sluh, miris, okus i dodir. Kroz devet tjelesnih otvora se nasa svijest odrazava u svijetu vremena i prostora, u svijetu materijalnih formi i prolaznosti. Kroz tjelesne otvore struji paznja svijesti na materijalni svijet, i identificira se snjim. Ali kada bi svoju paznju sabrali i usmjerili je na untrasnjost, mogli bi cuti ono sto nije receno i vidjeli u noci. Nije ono sto mozemo izmjeriti i sracunati stvarno, vec ono sto je izvan poimanja organima cula. Nisu forma i materija odlucujuce, vec bit, duh. Mistici svih religija nas upucuju da inteligencija i razum, cud i osjecaji, sva nadanja i sve strepnja, kalkuliranje i filozofiranje nece nas odvesti dalje.

U svojem djelu „Glas tisine“ madam H.P. Blavatsky naglaseno govori o unutarnjem uhu. U spiritualnim i esotericnim krugovima je općenito poznato da postoji unutarnje, teče oko, pomoću kojeg se vidi svjetlost, i unutarnje uho, pomoću kojeg se čuje unutarnji zvuk. Poneki ljudi zaista čuju unutarnji zvuk, ili kompletne nebeske simfonije, što je bio slučaj kod Bramsa i Beethoven. Unutarnje svjetlo i zvuk imaju posebnu funkciju. Svjetlo zadržava usmjerenje duše ka unutrašnjosti, tako da ne „pada“ na dolje i kroz devet tjelesnih otvora se ne „izlijeva“ vani, dok unutarnji zvuk uzdiže dušu na više duhovne razine. Prema tradiciji Sura Shabd joge, koja se naziva i Sant Mat (znanost o spritualnosti), različitim sferama su određeni njima svojstveni zvukovi:

- zvona astralnom nivou
- bubnjevi nizem kauzalnom nivou
- zvuk violine visem kauzalnom nivou
- flaute supra kauzalnom nivou
- vina i dudelsack (visoki tonovi) transcendentalnom nivou.

Na kraju, svi ovi zvuci nestaju, jednostavno zato, jer je vrhunska Istina i sjedinjenje s Njom, unio mytica, kako kazu krscani, ili fana-fil-allah u islamu, izvan svakog suptilnog poimanja. Muzicki instrumenti su samo pokusaj da se unutarnji zvuci približe kroz čulo sluha. I nije slučajno da u svim hramovima, crkvama, dzamijama i sinagogama nailazimo na simbole svjetla i zvuka.

Zvuk stvaranja

Nije slučajno, da su u mitologiji o stvaranju mnogih naroda prve manifestacije nastajale u jednom mediju sličnom vodi iz daha, izdisaja, vibracije zvuka ili pjevanja jednog transcendentnog bića.

Aksara-Brahman (Brahma u bezobličnom stanju, stanju čistih misli), prvi put se ukazao kao zlatni embrio tona. On je bio jedan zvuk koji se izvibrirao iz Ništa. Kada su se valovi tonova ukrstili, nastali su voda i vjetar, koji su, igrajući se jedan s drugim, počeli tkati maglovito tijelo svijeta. Slijed Stvaranja predstavljen je u metaforama uticaja kretanja zraka (vjetar, oluja), ili kao zvuk i vibracija riječi na ovaj sveprihvatljivi praelement predstavljen kao ocean. U genezisu je «božiji duh», doslovno, «dašak vjetra» «božija oluja» koja puše iznad «tohu wabohu» - uzburkanosti bezoblične vode i sa «i Bog reče» dao joj oblik i formu – dakle kroz dah i zvuk božije riječi. Stvoreni svijet kao eho, sve forme i oblici u njemu kao rezonanca žive, pulsirajuće vibracije - koja fascinirajuća ideja i ključ za dublje razumijevanje mnogih fenomena našega svijeta. Idemo li korak dalje, doći ćemo do utiska, da osnovni princip stvaranja prirode, ritmički ustrojeni valovi, ne može držati u tajnosti svoje porijeklo, a to je imaterijalna realnost, štoviše, kao da je unutarnja struktura valova jedna šifra zatajene Jednosti materijalno zgusnutog, oblikovanog svijeta i bezobličnog, nestvorenog. Sama riječ «ton», koja potiče od grčke riječi «tonos» što označava napon, implicira ovo bipolarno stanje vibracija, valova, zvukova; samo gdje su dva aspekta odvojena i istovremeno međusobno ovisna, nastaje napon, iz kojeg opet može proisteći nešto novo, kao tonovi napetih žica.

Nakon ovog kozmičkog i prirodno-filozofskog promatranja, obratimo pažnju elementu voda kao medij koji oblikuje vibracije i zvukove.

Voda, ta divna, neuhvatljiva, tečna, skoro sama po sebi živa supstanca sa visokom sposobnošću preobražavanja, posjeduje visok stepen podležnosti uticajima i krajnje je senzibilna i na najfinije i najdiferenciranije uticaje vibracija, zvukova i tonova. Ovaj bliski odnos sa svijetom zvukova je uočljiv i po tome što se udarni valovi u vodi višestruko brže, intenzivnije i dalje šire nego kroz medium zrak. Zato je školjka uha ispunjena tečnošću, što omogućava poimanje akustičnog svijeta. Čak i kad voda miruje i izgleda bezoblična, bez formi, ona na svaki pokret odgovara sebi svojstvenim oblicima; valovima. Na osnovu njenog tečnog stanja, zbog čega se valovi preklapaju i prožimaju, stvaraju se razne forme, strukture i mustre.

Upotrebom najnovije tehnologije magneta uspjelo je direktni prenos vibracija i zvukova u vodu do te mjere iskristalisati da se čak i kompleksni muzikalni spektri zvuka transformiraju u najdiferenciranije kretnje valova u vodi, koji se mogu i fotografisati ili snimati. Ovisno o sustavu vode (temperatura, primjese i dr.) i oblika u kom se voda nalazi, s jedne strane, te visine tona, boje zvuka i glasnoće s druge strane, formiraju se različite mustre valova. Posebno interesantni su voda-zvuk-slike muzike, koje vizuelno izražavaju tok i naboj svijeta zvukova.

Tajna zvuka

Zvukovi su međusobno povezana energija. Harmonični zvukovi imaju snažan, pozitivan uticaj, a disharmonični razarajući uticaj. U svom kapitalnom djelu «Tajno učenje» H.P. Blavatsky piše da je Pythagora u potpunosti spoznao odnos između kozmosa i muzike: «Za Pythagoru je Logos središte j i izvor harmonije. Iz tog razloga je od aspiranata zahtijevao poznavanje aritmetike, astronomije, geometrije i muzike, dakle, nauka koje su smatrane za glavne osnove mudrosti. Pythagorejci smatraju da je svijet iz haosa stvaran prema zakonitosti odnosa muzike i da sedam planeta imaju harmonične putanje kretanja a njihovi međuprostori, koji odgovaraju intervalima muzike, proizvode različite zvukove savršene harmonije - savršenu muziku koju naše uho nije u stanju primiti».

Na buđenje genijalnosti Pythagore djelovala je puka slučajnost, kada je jednom prolazio pored kovačnice u kojoj je više kovača naizmjenično čekićem udaralo po nakovanju. Primijetio je, da svaki čekić ima svoju sopstvenu visinu tona. Pri eksperimentiranju na jednom aparatu, na kojem su žice bile pričvršćene tegovima različite težine, Pythagora je otkrio da postoji veza između visine tonova i težine tegova te da određeni tonovi zajedno zvuče harmonično, a drugi disharmonično, na osnovu čega je zasnovana pythagorejska teorija o harmoniji. Utvrdio je identičnost odnosa intervala između istovremenih odzvuka tonova i tonalne skale sa sistemom

kozmosa i mikrokozmosa. Prema mističnom učenju pythagorejaca, kozmos nije mrtva materija, već se kroz njega objavljuje Logos. Oni su znali da iza vidljivih formi djeluje živa, pulsirajuća božanska moć. Isto kao i hinduistički mudraci, koji u svemu stvorenom čuju prazvuk «AUM», i pythagorejci su polazili od jednog osnovnog kozmičkog zvuka koji se cijepa u tonalne skale, čiji pojedinačni tonovi opet stvaraju oktave. Sva nebeska tijela, sazviježđa, sunca, planete i mjeseci posjeduju sebi svojstveni zvuk, svojstvenu vibraciju i zajedno pjevaju pjesmu Stvaranja. Pythagora je, kao upознаvaoc starih egipatskih i indijskih misterija, svojim unutarnjim bićem uočio ovu harmoniju sfera.

Za Pythagoru je muzika kretanje zvukova nastalih od visine tonova i intervala tonalne skale. Intervali za njega stoje u uskoj vezi sa spiritualnim razvojem čovječanstva i harmonijom kozmosa. Tako na primjer, on razdaljinu između Zemlje i Mjeseca obilježava kao cijeli ton. Razdaljina između Mjeseca i Merkura i između Merkura i Venere čini pola tona, dok razdaljina između Venere i Sunca jedanipo ton, između Sunca i Marsa jedan ton, između Marsa i Jupitera i između Jupitera i Saturna po pola tona. Razdaljina između Saturna i sazviježđa iznosi jedaipo ton. Ovi tonovi zajedno čine jednu oktavu osnova harmonije univerzuma.

Kod starih grka bogovi muzike su bili međusobno usko povezani. Apolo je nosio liru kao simbol prevaziđenog haosa. Dok je Apolo svirao, sva druga bića su ćutala i slušala. Svi konflikti bi nestali pa čak i bog rata, Ares bi zaustavio ratove. Muzika Apola uzvisuje ljudski duh i umiruje dušu. Kada duša spozna ovu harmoniju, ona prepozna i cijeli kozmos (kozmos znači red). Porphyrius, biograf Pythagore navodi da je Pythagora svoja predavanja uvijek poćinjavao sa muzikom; svirao je na liri i pjevao stare pjesme. Zato da, s jedne strane umiri strasti i rastjera brige svojih ućenika i, s druge strane, da muzikom oda počast bogovima.

Kozmićki ton: 442 herca

Izuzevši opisana nastojanja pythagorske škole i u terapijama sa muzikom (opširnije u poglavlju «Muzika kao terapija»), danas se rijetko i u malim krugovima muzika ciljano i svijesno koristi u postizanju određenih rezultata, bilo u svrhu iscjeljenja ili u svrhu razvoja više svijesti. Ali, u staroj Kini, cijeli društveni sistem se zasnivao i bio organiziran na principima muzike. Ti principi su bili identični pythagoreovom učenjem o ritmu, odnosu i harmoniji. U procvatu kineske kulture društvo nije bilo uređeno u okvirima ljudske nedosljednosti kao potčinjavanje i primjene sile ili pak manipulativnog djelovanja interesnih grupa. Nego su pokušali zajednički život i odnose urediti prema kozmičkim principima. Težilo se jednom stanju u kom je ovozemaljsko bitstvovanje odraz božanskog reda i savršene harmonije kozmosa. Kao i hinduisti, i stari kinezi su vjerovali da je jedan nečujni prazvuk osnova svih objava duha kroz materiju. Oni su taj prazvuk zvali huang chung, što znači zlatni zvuk, žuti zvuk ili žuto zvono. Pod ovim pojmom se također razumijevalo i svemoćni vladar ili božija volja. Žuto je bila boja nebeske mudrosti i valadajućeg cara. Nebeski, nečujni huan chung je bio identičan sa jednim čujnim, ovozemaljskim tonom od 442 herca. On je povezivao nebesa i zemlju (duh i materiju) i preko njega se božija volja prenosila ovozemaljskom vladaru, a preko njega opet ostalim smrtnicima. Poznato je da je kineska kultura bila obilje ceremonija i rituala. Bezbrojni propisi i zakoni su služili za uspostavljanje reda u društvenom životu jednog ogromnog carstva. Osnova svih ceremonija i rituala bila je muzika koja je uvijek bila zasnovana na huang chung tonu i iz njega se izvodila. Starim kinezima je muzika značila mnogo više nego zabava ili čak prizivanje religioznog raspoloženja. Ona je bila jedna energetska formula kojom se prizivala i širila sveta snaga zvuka. Muzikom se vječna istina prenosila u svijest ljudi i stanovništvo carstva izdizala na viši moralni nivo. U jednom starom kineskom spisu stoji: «Utjecajem muzike socijalne obaveze će se izvršavati spontano, pročistit će se oči i uši, krv i životna energija biti u ravnoteži, požude će se prevazići, običaji se poboljšati a carstvo dovesti u stanje savršenog mira».

Odnos između nebeskog i zemaljskog huang chungu predstavljen je prije svega u jednom muzičkom sistemu u kojem se jedna oktava sastoji od dvanaest tonova. Svaki od ovih tonova asociirao je sa jednim znakom zodijaka. Ovisno o dobu dana i

mjeseca, određeni ton je imao prednost u muzici, u odnosu na druge. Tako je karakter muzike slijedio nebeska kretanja i time stvarao kanal za propust kozmičkih energija. Ideja savršene države se bazirala na huang chungu. Ta ideja je bila do te mjere razvijena, da su ministarstva i druge državne institucije i funkcioneri u vladi imali vlastiti ton i vlastitu, ceremonijalnu muziku. Jedinice mjere za dužinu i težinu su također bili izvedeni od huang chungu. Standardna mjera za dužina bila je dužina jedne žice koja je proizvodila huang chung ton. Standardna mjera za težinu bila je određena težinom jedne metalne šipke koja je, sa određenim omjerom, također proizvodila zlatni, huang chung ton. Prototipi ovih mjera dužine i težine čuvali su se u ministarstvu za muziku. Muzika, koja nije bila zasnovana na huang chungu bila je okarakterisana kao čulna i gruba, i zbog njenog nemoralnog uticaja, bila zabranjena. Na kraju, stara kineska kultura koja je sa muzikom i kroz muziku dostigla vrhunac, kroz muziku je doživjela i pad. Tradicionalna muzika je bila stiješnjena u uske okvire brojnih pravila i propisa što je dovelo do njenog raspada, naročito kad je počela dolaziti pod uticaj stranih, a najvećim dijelom zapadnih elemenata.

Na ovom primjeru je uočljivo da muzika može biti nosilac vječne istine, ali je njena forma podležna promjenama. Biće muzike stalno zahtijeva nove mogućnosti izraza koji odgovaraju razvojnoj fazi ljudske psihe. Iako neke forme muzike imaju dugi period svoga procvata, one ipak, prije ili kasnije bivaju prevaziđene, kao i sve druge izražajne forme kulture. Ali jedno je sigurno; ne postoji forma umjetnosti koja je u stanju duh božanske ljubavi toliko približiti kao muzika. Isto kao i duh, i muzika je hitra i neuhvatljiva. Isto kao i duh, i ona nema ni prošlost ni budućnost, već živi i djeluje uvijek u neposrednom «sad». I isto kao i kod dodira duha, i u dodiru sa muzikom se mogu raspršiti iskre božanske svjetlosti.

Rekli su:

Ja znam da 12 tonova jedne oktave i višestranost ritmova pružaju toliko dalekosežne mogućnosti da od svih ljudskih genija nikad ne mogu biti iscrpljene.

Igor Stravinski

Duh muzike ja ne mogu drugačije poimati već kao Ljubav

Rihard Wagner

Slušati Mocartovu muziku čovjeku daje osjećaj da je učinio dobro djelo. Teško je reći u čemu leži taj pozitivni uticaj, ali je on bez svake sumnje blagoslovljen. Što duže živimi što duže osjećam, tim više volim muziku.

Petar Ilič Čajkovski

Šta je muzika. Ona stoji između misli i forme, kao svitajući posrednik između duha i materije, ona je oboma bliska i od oboga različita, ona je duh, ali duh koji treba vremensku mjeru, ona je materija, ali materija koja ne treba prostor.

Hajnrih Hajne

Dostojanstvo umjetnosti se vjerovatno najeminentnije pojavljeje kod muzike, jer ona nema tvar koja se može obračunati. Ona je u potpunosti forma i sadržaj i uzvisuje i oplemenjuje sve što izražava.

Johan Volfgang fon Gete

Muzika je kratki opis osjećaja. Osjećaji koji, da bi se izrazili riječima pričinjavaju toliko poteškoća, u muzici se direktno prenose, i u tome leži njena snaga i značaj

Leo Tolstoj

Muzika je istinski svopći jezik koji se svugdje razumije; zbog toga se ona u svim zemljama i kroz sva vremena sa velikom ozbiljnošću i elanom govori. I jedna značajna, mnogoizražajna melodija odmah obiđe zameljsku kuglu, dok jedna smisaono siromašna i neizražajna melodija odmah utiša i zamre, što dokazuje da je sadržaj melodije jedan veoma razumljiv jezik.

Artur Šopenhauer

Potreban je ritam duha da bi se shvatila muzika u njenom biću. Ona daje slutnju, inspiraciju nebeskih znanosti, i što duh od nje čulno primi, to je otjelovljene duhovne spoznaje.

Ludvig van Betoven

Muzika izražava neizraživo.

Bedžih Smetana

Muzika izražava ono što se ne može izreći ali i o čemu je nemoguće čutati.

Viktor Igo

PR
DIOGEN pro kultura
<http://diogen.weebly.com>

NE KOPIRATI